

Briselē, 29.1.2019.
COM(2019) 21 final

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

par ES makroreģionālo stratēģiju īstenošanu

{SWD(2019) 6 final}

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

par ES makroreģionālo stratēģiju īstenošanu

1. Ievads

Kopš 2009. gada, kad Eiropadome apstiprināja ES stratēģiju Baltijas jūras reģionam (*EUSBSR*), ir izstrādātas vēl trīs ES makroreģionālās stratēģijas (MRS): ES stratēģija Donavas reģionam (*EUSDR*) 2011. gadā, ES stratēģija Adrijas un Jonijas jūras reģionam (*EUSAIR*) 2014. gadā un ES stratēģija Alpu reģionam (*EUSALP*) 2016. gadā.

Komisija 2016. gada 16. decembrī pieņēma pirmo ziņojumu par MRS īstenošanu¹, kas tagad aptver 19 ES un 8 trešās valstis. Šīs MRS ir kļuvušas par ES politikas satvara neatņemamu sastāvdaļu; tās piedāvā spēcīgu potenciālu un unikālā un novatoriskā veidā veicina sadarbību gan ES iekšienē, gan ES un kaimiņvalstu starpā.

Vēlāk arī Padome², Reģionu komiteja³ un Eiropas Parlaments⁴ atzina, ka MRS ir svarīgas kā unikāls, integrēts satvars, kurā pievērsties kopīgiem izaicinājumiem, un nozīmīgs instruments esošo finanšu resursu optimālai izmantošanai, jo īpaši saistībā ar globalizāciju.

Tomēr šīs iestādes arī pārsniedza dažus Komisijas ieteikumus⁵ un norādīja uz nepieciešamību uzlabot dažus galvenos aspektus MRS īstenošanā:

- stiprinot politisko apņemšanos valsts līmenī;
- uzlabojot pārvaldības mehānismus; un
- uzlabojot piekļuvi finansējumam, lai īstenotu MRS prioritātes un projektus.

Minētās iestādes izteica konkrētus ieteikumus par pašreizējā ziņojuma saturu, aicinot

- lielāku uzmanību pievērst procesiem, kas var ietekmēt politiku;
- analizēt ES un valstu politikas un finansēšanas shēmu saskaņotību;
- uz padziļinātām diskusijām par MRS pamatpolitiku rādītājiem un rezultātiem.

MRS neizmantoto potenciālu un pastāvošās problēmas apstiprina arī neatkarīgs pētījums⁶, kas tika veikts Komisijas uzdevumā, un daži darbi, kas tika veikti saskaņā ar programmu *Interact*⁷.

Ar priekšlikuma projektu, ko Komisija iesniedza 2018. gada 2. maijā par daudzgadu finanšu shēmu 2021.–2027. gadam, un pēc tam ar 2018. gada 29. maijā iesniegto tiesību aktu paketes

1 COM(2016) 805 final.

2 Padomes 2017. gada 25. aprīļa secinājumi 8461/17.

3 COTER-VI/029 atzinums, kas tika pieņemts 2017. gada 1. decembrī.

4 Eiropas Parlamenta 2018. gada 16. janvāra rezolūcija.

5 COM(2013) 468 final, par makroreģionu stratēģiju pievienoto vērtību; COM(2014) 284 final, par makroreģionālo stratēģiju pārvaldību; COM(2016) 805 final, par ES makroreģionālo stratēģiju īstenošanu.

6 COWI pētījums: "Makroreģionālās stratēģijas un to saikne ar kohēzijas politiku" (*Macro-regional strategies and their links with cohesion policy*), 2017. gada novembris:

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/cooperate/macro_region_strategy/pdf/mrs_links_cohesion_policy.pdf.

7 Programmas *Interact* bibliotēka: <http://www.interact-eu.net/library>
<http://www.interact-eu.net/search/node/macroeconomic%20strategies>

projektu turpmākajai kohēzijas politikai⁸ tika uzsākts sarunu posms, lai ietekmētu un precizētu iesaistīto valstu nodomus attiecībā uz MRS nākotni.

Kopš Komisijas pirmā ziņojuma par MRS īstenošanu 2016. gadā labvēlīga ekonomiskās vides attīstība ES un Rietumbalkānu valstīs⁹ ir radījusi pozitīvāku vidi MRS īstenošanai.

Pašreizējam ziņojumam ir divkāršs mērķis. Pirmkārt, tajā novērtēta četru MRS īstenošana šajā rosinošajā ekonomiskajā kontekstā, kas, iespējams, palīdzēja valstīm uzlabot to ilgtermiņa stratēģiskās sadarbības pieeju. Otrkārt, ziņojumā izskatīts jautājums par MRS iespējamo attīstību, ņemot vērā regulu projektus pēc 2020. gada.

Ziņojumu papildina Komisijas dienestu darba dokuments (SWD), kurā izklāstīta situācija attiecībā uz katru MRS. Abi dokumenti balstās uz MRS ieinteresēto personu, ES iestāžu, dalībvalstu pārstāvju un ekspertu paustajiem viedokļiem.

2. Rezultāti

2.1. Transversāli jautājumi

Politikas veidošana un plānošana

MRS ir politiskas platformas, kas sniedz pievienoto vērtību kohēzijas politikas sadarbības aspektam un nodrošina iespēju daudzozaru, daudzvalstu un daudzlīmeņu pārvaldībai. Makroreģionālā līmenī ir veiktas vairākas iniciatīvas, kas palīdz mainīt domāšanas veidu (piem., *EUSALP*: konference “Zaļā infrastruktūra”¹⁰; Meža samits “Aizsardzība. Mežs. Klimats”¹¹; Mobilitātes konference Alpos¹²), un paredzams, ka tās turpināsies. Makroreģionālā un jūras baseina attīstība palīdzēja stiprināt teritoriālo pieeju un Eiropas teritoriālo sadarbību kā kohēzijas politikas transversālu aspektu un pievērst lielāku uzmanību “funkcionālām teritorijām”.

Trešo valstu dalībai *EUSDR*, *EUSAIR* un *EUSALP* ir tādi paši nosacījumi kā ES dalībvalstīm. Piemēram, Melnkalne kopš 2018. gada 1. jūnija pilda *EUSAIR* rotējošās prezidentūras pienākumus.

Rietumbalkānu valstu dalība *EUSDR* un *EUSAIR* ievērojami palīdz veicināt to integrāciju ES. Četru *EUSAIR* ES dalībvalstu (Horvātija, Grieķija, Itālija, Slovēnija) Padomei iesniegtais lūgums iekļaut bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku stratēģijā ir reāls solis šajā virzienā.

EUSDR arī palīdz veicināt sadarbību starp ES un Moldovu un Ukrainu, kas tagad ir pilnībā integrētas Donavas starpvalstu programmā. Ukrainas (Donavas krastu reģioni) un Moldovas dalība ar *EUSDR* saistītajā kopīgajā darbā būtiski pieauga 2016.–2018. gadā, sekmējot to asociācijas nolīgumu īstenošanu ar ES.

⁸ Pēc tam 2018. gada 14. jūnijā ar regulu projektiem par nākamo Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA III*) un Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu (*NDICI*), kas attiecas uz trešām valstīm, kuras piedalās MRS.

⁹ Sīkāku informāciju sk. Eiropas Komisija: 2018. gada vasara, Starpposma ekonomikas prognozes, 2018. gada 12. jūlijs, un Pasaules Banka: Rietumbalkānu valstu regulārais ekonomikas ziņojums (Nr.°12), 2017. gada rudens.

¹⁰ <https://www.alpine-region.eu/news/first-eusalp-environmental-ministers-conference-alpine-green-infrastructure-2>

¹¹ <https://www.alpine-region.eu/events/forest-summit-protectionforestclimate>

¹² <https://www.alpine-region.eu/events/3rd-eusalp-ag4-mobility-conference>

Lai gan Baltkrievija, Islande, Norvēģija un Krievija nav *EUSBSR* dalībnieces, tās arī piedalās noteiktos makroreģionālos projektos Baltijas jūras reģionā, piemēram, izmantojot *Interreg* pārrobežu un starpvalstu sadarbības programmas reģionā¹³. Attiecībā uz *Interreg* Baltijas jūras starpvalstu programmu finansēšanas nolīguma parakstīšana starp ES un Krieviju 2018. gada sākumā ļauj tagad Krievijas partneriem būt pilntiesīgiem partneriem projektos, tādējādi palielinot sadarbības iespējas.

Administratīvā rīcībspēja

Programma *Interact* turpina veicināt makroreģionālo koncepciju, veidojot vai nostiprinot tīklus starp galvenajiem stratēģiju īstenotājiem¹⁴ (piemēram, pārvaldības, transporta, vides vai klimata pārmaiņu jomā), kā arī izstrādājot sadarbības metodes un instrumentus MRS iekļaušanai Eiropas strukturālajos un investīciju (ESI) fondos¹⁵. Turklāt Komisija kopā ar programmu *Interact* ir izveidojusi platformu pieredzes apmaiņai par MRS ieviešanu un iekļaušanu ESI fondos.

EUSAIR mehānisma kontaktpunkts sniedz atbalstu stratēģijas galvenajiem īstenotājiem to uzdevumu veikšanā.

Jaunais Donavas stratēģijas kontaktpunkts (DSK) pēc darbības pārtraukuma atkal darbojas kopš 2018. gada septembra sākuma.

Pārvaldība

Kopš 2016. gada ziņojuma ir īstenotas dažas jaunas politiskās iniciatīvas.

Bulgārija, kas 2018. gadā vadīja *EUSDR*, stratēģijā ir ieviesusi proaktīvu pieeju sadarbībai, atbildību par *EUSDR* un ESI fondiem uzticot vienai un tai pašai ministrijai.

EUSAIR ikgadējais forums regulāri rīko tikšanos ar astoņu iesaistīto valstu ārlietu ministriem un ministriem, kas ir atbildīgi par ES līdzekļiem, un tās laikā tiek pieņemta deklarācija.

EUSDR pilsoniskā sabiedrība ir aktīvi iesaistījusies atsevišķu prioritāro jomu koordinācijas grupu sanāksmēs, kā arī pasākumos un ikgadējos forumos.

Sadarbībā ar programmas “*Alpine Space*” finansēto projektu “*LOS_DAMA!*”¹⁶ Alpu pilsētu (Minhenes, Vīnes, Turīnas, Trento un Grenobles) mēri pirmās *EUSALP* vides ministru konferences ietvaros 2017. gada oktobrī uzsāka sadarbības tīklu zaļās infrastruktūras ieviešanai Alpu reģiona pilsētu teritorijās. Šis tīkls ir pirmais īpašais solis, īstenojot *EUSALP* pašvaldību līmenī.

Uzraudzība

Ar programmas *ESPON*¹⁷ atbalstu tiek izstrādāti jauni uzraudzības instrumenti.

Tās ir teritoriālās uzraudzības sistēmas, kas pielāgotas katram no četriem makroreģioniem un kas uzrauga situāciju reģionālās attīstības jomā, izmantojot iepriekš noteiktus teritoriālos rādītājus. Uzraudzības sistēma ir paredzēta, lai atspoguļotu politikas mērķu sasniegšanu. Tas nodrošinās izpratni par makroreģiona teritoriālajām struktūrām un tendencēm.

13 Piem., *Interreg* Baltijas jūras reģiona starpvalstu programma: <https://www.interreg-baltic.eu/home.html>.

14 Valstu koordinatori, prioritāro jomu koordinatori, pīlāra koordinatori, mērķa koordinatori, rīcības grupas vadītāji, koordinācijas/rīcības grupas locekļi utt.

15 *Interact* bibliotēka: <http://www.interact-eu.net/search/node/macroeconomic%20strategies>

16 http://www.alpine-space.eu/projects/los_dama/en/home

17 <https://www.espon.eu/>

Piekluve finansējumam

Daži labas prakses piemēri no pašreizējām ESI fondu programmām: mērķtiecīgi uzaicinājumi, papildu punkti makroreģionālas nozīmes projektiem, tiešais atbalsts stratēģiskajiem projektiem un MRS pārstāvju dalība programmu uzraudzības komitejās.

2017. gada februārī Komisija organizēja izpēti vizīti par ESI fondu darbības programmām atbildīgajām Rumānijas vadošajām iestādēm, kuras laikā tās uzzināja par *EUSDR* praktisko ietekmi un par ideju izstrādi ES fondu mobilizēšanai. Šo iniciatīvu varētu paplašināt arī uz citām iesaistītajām valstīm.

Pamatojoties uz 2017. gada ESI fondu programmu īstenošanas ziņojumos apkopoto informāciju, ar programmām tika uzsākti septiņi MRS uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus: divi — Baltijas reģionā, trīs — Donavas reģionā un divi — Adrijas un Jonijas jūras reģionā. To programmu skaits, kuras ieguldīja ES līdzekļus MRS, Baltijas reģionā ir 29, Donavas reģionā — 14, Adrijas un Jonijas jūras reģionā — 4, Alpu reģionā — 4. Tas liecina par to, ka MRS prioritāšu iekļaušana ES programmās ir tieši saistīta ar stratēģiju senumu.

Makroreģionālo projektu īstenošanai piesaistītās ESI fondu atbalsta summas ir detalizēti izklāstītas par katru stratēģiju pievienotajā *SWD*. Tomēr programmas iestāžu sniegtie skaitļi ne vienmēr ir pilnībā salīdzināmi, un tie ir jāizmanto piesardzīgi. Piemēram, dažas iestādes uzskata, ka viss programmas budžets atbalsta konkrētu stratēģijas mērķi, jo tas attiecas uz to pašu politikas jomu (piemēram, vidi), lai gan finansētajiem projektiem ne vienmēr ir makroreģionāla ietekme. Tādēļ Komisijas dienestu darba dokumentā ir nolemts ņemt vērā tikai tās summas, kas atbalsta atsevišķus projektus, nevis visu programmas budžetu (izņemot starpvalstu programmas, kas atbilst konkrētai MRS).

Komunikācija

Visas MRS kopš 2016. gada ir pastiprinājušas komunikācijas pasākumus.

Slovēnijas iestādes kopā ar Komisiju izmantoja “makroreģionālo nedēļu”¹⁸, ko tās katru gadu organizē savā valstī, lai izveidotu vienotu forumu visās MRS par plašsaziņas līdzekļiem un komunikāciju, īpašu uzmanību pievēršot kopējam saturam, līdzdalības procesam un inovatīviem instrumentiem.

Pašlaik tiek izstrādātas *EUSAIR* un *EUSALP* komunikācijas stratēģijas. Turpinās arī *EUSDR* komunikācijas stratēģijas pārskatīšana. *EUSBSR* ietvaros komunikācija rada konkrētus rezultātus, piemēram, projektu “*Let’s Communicate*”¹⁹.

Ir vajadzīgi papildu centieni, iekšējās un ārējās komunikācijas uzlabošanai. Tie būtu jāvērs uz kopīgu ziņojumu definēšanu valsts valodā(-ās), tādējādi stiprinot komunikāciju valsts un reģionālajā līmenī. Jānodrošina efektīvāka un mērķtiecīgāka, kā arī pastāvīga komunikācijas darbību īstenošana.

Stratēģiju un ieinteresēto personu sadarbība

Sadarbība ar citām MRS var radīt pievienoto vērtību, un ir jāturpina pētīt tās iespējas. Zināma sadarbība jau ir īstenota, jo īpaši starp *EUSBSR* un *EUSDR*, savukārt *EUSAIR* partneri apsver sadarbību ar citām MRS, lai izmantotu to pieredzi (piemēram, ar *EUSDR* saistībā ar mobilitāti un transporta organizācijām vai *EUSALP* saistībā ar zaļajiem koridoriem un zaļās infrastruktūras projektiem).

¹⁸ <https://www.adriatic-ionic.eu/2018/06/11/save-the-date-mediterranean-coast-and-macro-regional-strategies-week-sep-2018-slovenia/>

¹⁹ http://www.centrumbalticum.org/en/projects/lets_communicate!

EUSALP ietvaros Alpu reģiona sagatavošanas darbības fonds²⁰ (*ARPAF*) ir veicinājis stratēģijas īstenošanu un sadarbību visās jomās. Ir izveidota Rīcības grupu vadītāju padome, lai nodrošinātu zināšanu un pieredzes pastāvīgu apmaiņu starp grupām.

2.2. Tematiskās prioritātes

Šajā sadaļā ir izklāstīti četru MRS konkrētie sasniegumi izvēlētajās tematiskajās prioritātēs. Sīkāka informācija ir pieejama *SWD*.

EUSBSR turpināja konsolidēt ES tiesību aktus un arī palīdzēja virzīt politiku un attīstību (piemēram, enerģētikas, navigācijas, vides un klimata pārmaiņu jomā).

Ungārijas prezidentūras laikā 2017. gadā *EUSDR* ikgadējais forums pulcēja ieinteresētās personas no Donavas reģiona enerģētikas, transporta un vides jomā. Iesaistītās 14 valstis izdeva kopīgu paziņojumu²¹. *EUSDR* forums, kas notika 2018. gadā Sofijā, pievērsās ekonomikas izaugsmei, ko veicina tūrisms un kultūra.

EUSAIR ietvaros ir identificētas lielas sadarbības iespējas (zilās izaugsmes, transporta un enerģētikas tīklu, vides un tūrisma jomā), kas var veicināt izaugsmi un darbvietu radīšanu.

EUSALP ir izveidotas apakšgrupas, kas strādā ar īpašām tēmām (piemēram, koksne, veselības tūrisms, ūdens apsaimniekošana).

Vide un klimata pārmaiņas

Vides resursu saglabāšana ir ieguvums visai sabiedrībai un kopīga prioritāte visām četrām MRS. Šajā saistībā MRS ir svarīgi instrumenti, kas izmantojami, lai risinātu dažādus jautājumus (piemēram, piesārņojumu, aizsardzību pret plūdiem, klimata pārmaiņas un bioloģisko daudzveidību) un atbalstītu attiecīgo ES tiesību aktu īstenošanu.

Lai gan Komisija 2018. gada janvārī pieņēma pirmo Eiropas mēroga stratēģiju attiecībā uz plastmasas izstrādājumiem, *EUSBSR* jau bija paveikusi nozīmīgu darbu, risinot jautājumu par jūrā izmestiem plastmasas atkritumiem (piemēram, projekts *BLASTIC22*). *HELCOM*²³ 2018. gada marta ministru sanāksmes secinājumos atzīts, ka *EUSBSR* kopīgu interešu projekti ir palīdzējuši īstenot Baltijas jūras rīcības plānu.

Ministru 2017. gada maijā pieņemtajā “Joanīnas deklarācijā” ir uzsvērts, cik svarīga zilā ekonomika ir ilgtspējīgai attīstībai Adrijas un Jonijas jūras reģionā un arī jūras piesārņojuma novēršanai.

Alpu valstu un reģionu kopīgā deklarācijā par Alpu zaļo infrastruktūru (2017. gada oktobrī)²⁴ norādīts, ka tiks veikti vairāki konkrēti pasākumi, lai Alpu reģions kļūtu par paraugu zaļajai infrastruktūrai.

Par *EUSDR* atbildīgo ministru kopīgajā deklarācijā, kas tika pieņemta 2017. gada oktobrī, ir uzsvērtas tīras un saistītas mobilitātes un videi draudzīgu enerģijas risinājumu nozīme Donavas

²⁰ Komisija pēc Eiropas Parlamenta iniciatīvas nolēma īstenot sagatavošanas darbību.

²¹ http://www.danube-forum-budapest.eu/system/danube-forum-budapest/files/Declaration_of_the_6th_EUSDR_Annual_Forum.pdf?1508355644

²² <https://www.balticsea-region-strategy.eu/news-room/highlights-blog/item/30-for-a-litter-free-baltic-sea>

²³ *HELCOM*: “Baltic Marine Environment Protection Commission - Helsinki Commission”, <http://www.helcom.fi/about-us>.

²⁴ https://www.alpine-region.eu/sites/default/files/uploads/inline/956/eusalp_joint_declaration_green_infrastructure_final_en.pdf

reģiona tālākajā attīstībā. Projekta *JOINTISZA25* ietvaros notiek darbs pie pirmā integrētā Tisas upes baseina apsaimniekošanas plāna sagatavošanas, kā arī tika uzsākts civilās aizsardzības mehānisms nolūkā risināt Solotvinas sāls raktuves izraisītā Tisas upes piesārņojuma problēmu Ukrainā.

Pētniecība/inovācija un ekonomiskā attīstība

Makroreģionu ekonomiskās labklājības uzlabošana ir arī visu četru MRS pamatmērķis.

EUSBSR tika izveidots kā Eiropas Reģionālās attīstības fondu vadošo iestāžu sadarbības tīkls, kas izstrādās priekšlikumus par starpvalstu sadarbību ar mērķi palīdzēt reģioniem īstenot pārdomātas specializācijas stratēģijas, kas vērstas uz tīrām tehnoloģijām. Iniciatīvas “*Cleaner Growth*”²⁶ ietvaros tiks īstenoti divi izmēģinājuma projekti: “*Jointly Entering New Markets*” un “*Commercialising Forest-Based Protein — Verification and Improvement of Protein Quality*”.

Turklāt “*Baltic Sea Pharma*”²⁷ platforma nodrošina reģionālās sadarbības platformu, lai samazinātu farmaceitisko līdzekļu atliekvielu daudzumu Baltijas jūrā. Pamatojoties uz starpvalstu projektu kopu (piemēram, uzlabota notekūdeņu attīrīšana, atkritumu apsaimniekošana un iepirkumu kritēriji), platforma palīdzēs attīstīt reģionālo un Eiropas politiku attiecībā uz vidē nonākušajiem farmaceitiskajiem līdzekļiem.

Donavas reģionā Kišiņevā (Moldovā) tika izveidots centrs, kas īsteno duālās arodmācības²⁸ būvniecības nozarē, pamatojoties uz publisko/privāto partnerību. Viedās specializācijas stratēģijas platforma²⁹ atbalsta inovācijas stratēģiju izstrādi izmēģinājuma projektā, kas aptver Serbiju, Melnkalni, Moldovu un Ukrainu.

Attiecībā uz *EUSAIR* jānorāda, ka ES un Ķīnas tūrisma gads un Eiropas kultūras mantojuma 2018. gads palīdz attīstīt ilgtspējīgu tūrismu. *Interreg* programma Adrijas un Jonijas jūras reģionam (*ADRION*) atbalsta projektu “*ADRION 5 senses*”³⁰, kura mērķis ir izveidot kopīgu reģiona zīmola nosaukumu un reklamēt to pasaules tirgos.

EUSALP ietvaros ir uzsākti tādi projekti kā “*CirculAlps*”³¹ (inovāciju, ilgtspējas un aprites ekonomikas veicināšana mežsaimniecības vērtību ķēdēs Alpu reģionā) vai “*AlpLinkBioECO*”³² (bioloģiskās rūpniecības vērtību ķēžu sasaiste Alpu reģionā).

Savienojamība

Visās MRS ir īstenotas interesantas savienojamības darbības.

EUSBSR ietvaros projekts “*Baltic Link*” palīdz īstenot *TEN-T* jūras maģistrāles, un to atbalstīja *TEN-T* programma un Polijas Kohēzijas fonds. Tas risina trūkstošo posmu kravu pārvadājumos starp Zviedriju un Poliju un ārpus tām.

25 <http://www.interreg-danube.eu/approved-projects/jointisza>

26 https://www.balticsea-region-strategy.eu/attachments/article/590847/Niclas%20Forsling_ERDF%20MA-Network%20progress%20and%20current%20status%2013th%20of%20June%20at%20Annual%20Forum.pptx.pdf

27 <https://www.balticsea-region-strategy.eu/news-room/highlights-blog/item/40-baltic-pharma-platform>

28 Skolu nodrošinātās arodizglītības apvienošana ar uzņēmumu sniegto praktisko apmācību.

29 <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/s3-platform>

30 <https://keep.eu/keep/project-ext/44652/ADRION+5+SENSES?ss=a785c5b10443932ecb3b4eef3ac00d06&espon=>

31 <https://www.alpine-region.eu/projects/circulalps>

32 <http://www.alpine-space.eu/projects/alplinkbioeco/en/home>

EUSDR ietvaros īstenojamā projektā “*FAIRway*”³³ ekspluatācijā tika nodoti jauni mērīšanas kuģi. Jo īpaši ir uzsāktas bagarēšanas darbības Donavas upes daļā, kas veido robežu starp Bulgāriju un Rumāniju. Pirmo reizi ar Eiropas Investīciju bankas atbalstu tika veikts pārskats par īstermiņa stratēģiskajiem projektiem attiecībā uz sauszemes transportu Donavas reģionā.

Efektīvi un ilgtspējīgi transporta un enerģētikas tīkli ir priekšnoteikums Adrijas un Jonijas jūras makroreģiona ekonomiskajai un sociālajai attīstībai. *EUSAIR* ir izstrādāts sākotnējais saraksts ar projektiem, kas saistīti ar transporta un enerģētikas tīkliem ar īpašu makroreģionālo pievienoto vērtību.

EUSALP ietvaros ir izstrādāts projekts par loģistikas stratēģijām, kas veicinās kravu pārvadājumu novirzīšanu no autoceļiem uz dzelzceļu, optimizējot loģistikas procesus (*Alpine Spider*).

3. Problēmjasautājumi

Administratīvā rīcībspēja

COWI pētījumā³⁴ ir uzsvērts, ka joprojām pastāv dažas problēmas, un ir uzskaitīti šķēršļi *MRS* sekmīgai īstenošanai, kas negatīvi ietekmē sadarbību:

- iestāžu un personāla svārstības;
- resursu ierobežojumi;
- atšķirīgā ekonomiskā, institucionālā un administratīvā rīcībspēja;
- vāji īstenošanas posmi starp lēmumu pieņēmējiem un galvenajiem īstenošanājiem;
- nepietiekama visu iesaistīto valstu pārstāvība un apņemšanās; un
- kopīgu atsaucē sistēmu trūkums.

Tomēr pētījumā konstatēti arī daži virzītājspēki, kas var palīdzēt īstenot *MRS*:

- jau esošās sadarbības struktūras;
- līderu esamība;
- tematisko jautājumu izplatība dažādās valstīs;
- ES tiesību aktu īstenošana;
- prasība īstenot konkrētus starpvalstu pasākumus utt.

Turklāt pētījumā ir sniegts *MRS* izstrādes modelis:

- I posms (*MRS* pārvaldības sistēmas izveide, *MRS* galveno īstenošanu individuālās rīcībspējas veidošana);
- II posms (ārējo ieinteresēto personu izpratne par *MRS*, tā sāk darboties, un tiek veidota institucionālā rīcībspēja); un
- III posms (stratēģijas gatavība, kas nodrošina taustāmus pasākumus un rezultātus).

Šie trīs posmi var nodrošināt pamatu, lai izstrādātu uzraudzības sistēmu, kas palīdzēs saglabāt politisko atbalstu.

Pārvaldība

Efektīvai pārvaldības sistēmai ir nepieciešams līdzsvars starp trim vienlīdz svarīgiem līmeņiem: ministriem, valstu koordinatoriem un tematiskajiem koordinatoriem.

³³ <http://www.fairwaydanube.eu/eusdr/>

³⁴ Skatīt 6. zemsvītras piezīmi.

Lai paaugstinātu to politisko profilu, MRS varētu palīdzēt politiskā pamanāmība, ko sniegtu ministru sanāksmes un ministru deklarācija, ko papildinātu ikgadējie forumi, kā tas ir *EUSAIR* gadījumā.

Iespēja rīkot ministru sanāksmes *EUSBSR* ikgadējo forumu laikā tika apspriesta ikgadējā forumā, kas notika Tallinā 2018. gada jūnijā.

EUSDR galvenais izaicinājums ir politiskā impulsa samazināšanās valsts līmenī, kas izraisīja zemu līdzdalības līmeni dažu prioritāro jomu koordinācijas grupās. Tā kā stratēģija ir ilgtermiņa process, ir ļoti svarīgi nepārtraukti nodrošināt rīcībspēju un resursus, lai īstenotu stratēģiju un stiprinātu valstu koordinācijas mehānismus. Turklāt ir plaši atzīts, ka tādas kopīgas struktūras trūkums laikā no 2017. gada vasaras līdz 2018. gada rudenim, kas ar pilnu atdevi atbalstītu *EUSDR* pārvaldību (Donavas stratēģijas kontaktpunkts), kavēja stratēģijas veiksmīgu attīstību un īstenošanu. Jaunais stratēģijas kontaktpunkts, ko kopīgi vada Austrija un Rumānija, tagad ir izveidots un darbojas.

EUSAIR valdes sēdēs joprojām dominē diskusijas par pārvaldības aspektiem. Joprojām pastāv plaša starp ministru deklarācijās pausto politisko apņemšanos un faktiskajiem turpmākajiem pasākumiem gan administratīvajā, gan īstenošanas līmenī. Nepieciešams būtiski pastiprināt iesaistīto valstu atbildību par stratēģiju.

Neraugoties uz *EUSALP* aizvien pieaugošo virzītājspēku, joprojām ir izaicinājums motivēt rīcības grupu (RG) dalībniekus un nodrošināt viņiem nepieciešamo rīcībspēju lēmumu pieņemšanai un tehnisko kompetenci. RG nepārtraukti aicina valstis un reģionus pārliecināties, vai tie ir pienācīgi pārstāvēti RG sanāksmēs, un rūpējas par labāku koordināciju Valdē, lai nodrošinātu pasākumu efektīvu stratēģisko virzību un pienācīgu politisko atbalstu.

Vairāku ieinteresēto personu pārvaldības koncepcija lielā mērā tiek atbalstīta visās MRS. Tomēr pilsoniskās sabiedrības lielāka līdzdalība varētu stiprināt stratēģijas augšupējo dimensiju. Augstu vērtējama ir privātā sektora plašā dalība *EUSAIR* forumos (piemēram, uzņēmumu sesijās), un šādu pieeju vajadzības gadījumā varētu pārņemt arī citās stratēģijās.

Politikas plānošana

Divās senākajās MRS 2018. gadā uzsākto rīcības plānu pārskatīšana veiksmīgi sakrīt ar ES fondu plānošanu 2021.–2027. gadam. Šī iespēja ir jāizmanto, un jārikojas saskaņoti, lai maksimāli palielinātu šo procesu pievienoto vērtību, kas ietver arī labāka stratēģiskā pamata nodrošināšanu MRS.

Bažas raisa *EUSBSR* lielais prioritāšu skaits. Partneriem būtu jāizmanto rīcības plāna pārskatīšana kā iespēja pārbaudīt, vai visām prioritātēm joprojām ir makroreģionāla nozīme, kas pamato to iekļaušanu stratēģijā.

EUSDR ietvaros politiskās atbildības trūkums ir jārisina, pārskatot rīcības plānu 2018.–2019. gadam. Par reģionālo politiku atbildīgais komisārs *EUSDR* koordinatoriem par to atgādināja 2018. gada jūnija kopīgajā sanāksmē. Dažās prioritārajās jomās (piemēram, iekšzemes transports vai tūrisms) vēl nav izstrādāti konkrēti projekti. Prioritāro jomu noteikšanā jāņem vērā apstākļi, ka dažas valstis, kuras vēl neveic nekādas koordinācijas funkcijas, vēlas iegūt prioritāro jomu. Ir arī jārisina administratīvās rīcībspējas jautājums. Šim nolūkam ir nepieciešams pienācīgi rīkoties valsts un reģionālajā līmenī, galvenokārt Pirmspievienšanās palīdzības instrumenta (IPA) un Eiropas kaimiņattiecību instrumenta (EKI) valstīs.

EUSAIR partnervalstīm ir atšķirīgi viedokļi par sadarbības prioritātēm. Līdz šim tās centās koncentrēties uz projektiem ar šauru, valsts mēroga darbības jomu, nevis uzskatīt MRS kā

pamatu politikas izmaiņām, kas rada specifiskus procesus, starpreģionālus tīklus un sadarbības platformas. Citāda pieeja palīdzētu šīm valstīm veidot un plānot pasākumus, kas ir labāk līdzsvaroti ģeogrāfiskā ziņā, tādējādi radot lielāku makroreģionālo pievienoto vērtību. Vispārīgāk runājot, ir nepieciešams saskaņot *EUSAIR* prioritātes ar valsts, reģionālo un nozaru politiku, kā arī ar stratēģijas dokumentiem un procesiem (piemēram, Berlīnes procesu, Rietumbalkānu stratēģiju utt.).

Pašlaik nav nepieciešams pārskatīt *EUSALP* rīcības plānu, lai gan dažās RG ir veiktas sākotnējās darbības, kas neietilpst šajā rīcības plānā. Tā vietā RG būtu jānodrošina labāka īstenošana, komunikācija, rezultātu un prasmju pilnveidošana, pamatojoties uz pašreizējo rīcības plānu, kas tiks darīts turpmākajos mēnešos.

Finansējums

Iespējams, ka joprojām būs jārisina problēma ar nepietiekamo finansējumu MRS īstenošanai.

Interreg programmām, neraugoties uz to ierobežoto finansējumu, ir bijusi liela nozīme stratēģijas īstenošanas atbalstīšanā. Tomēr lielākā daļa ES līdzekļu, kā arī valsts un citi finansējuma avoti nav viegli pieejami stratēģijas projektu atbalstīšanai. Ar to var izskaidrot, kāpēc dažās valstīs trūkst politiskas apņemšanās un kāpēc dalībniekiem trūkst rīcības spējas.

Nepieciešams arī turpmāk veicināt dialogu starp galveno ES programmu iestādēm un MRS galvenajiem īstenotājiem. Šajā saistībā svarīga nozīme ir ministrijām, kas atbild par ES fondu un MRS koordināciju iesaistītajās valstīs.

Sagatavošanas posms pēc 2020. gada plānošanas perioda ir unikāla iespēja plānot un organizēt ES līdzekļu konsekventu izmantošanu, lai atbalstītu MRS mērķus. Koordinācija starp ES finansēšanas programmu iestādēm un MRS galvenajiem īstenotājiem būtu jānodrošina gan MRS iesaistītajās valstīs, gan starp tām. Valstu lēmumi un konkrētas darbības šajā saistībā apliecinātu to interesi un politisko apņemšanos attiecībā uz MRS.

Komunikācija

EUSAIR pamanāmība joprojām cieš komunikācijas trūkuma dēļ, ko varētu daļēji pārvarēt, ja tiktu izveidota plānotā ieinteresēto personu platforma. Tas arī uzlabotu to vietējā līmeņa ieinteresēto personu līdzdalību un informētību, kurām šobrīd ir ierobežota nozīme makroreģionālajos procesos.

Jārisina arī jautājums par *EUSALP* komunikāciju. Lai gan ir izstrādāti komunikācijas līdzekļi, ir nepieciešams uzlabot tehnisko iestatījumu un jo īpaši ar saturu saistīto komunikācijas darbu. Steidzami nepieciešama mērķtiecīga komunikācijas stratēģija, kas balstīta uz saskaņotiem politiskajiem vēstījumiem.

4. Turpmākā darbība

Savos priekšlikumos par ES kohēzijas politikas regulām laikposmam pēc 2020. gada Komisija uzsver, cik svarīga nozīme ir sadarbībai kā kohēzijas politikas transversālai iezīmei, un aicina dalībvalstis un reģionus labāk iekļaut šo iezīmi nākamajā valsts un reģionālās politikas plānošanas un īstenošanas posmā. Tas ir spēcīgs un pozitīvs signāls dalībniekiem, kas jau ir iesaistīti MRS, un tas aicina viņus domāt par to, kādā veidā un kādām galvenajām prioritātēm programmas un MRS varētu sniegt savstarpēju atbalstu.

Tas risinātu jautājumu, kas tika uzsvērts *COWI* pētījumā, kurā teikts, ka “koordinēšana ar ESI fondiem un ES programmām izvirza augstas prasības visām iesaistītajām pusēm; līdz šim šī koordinācija nav bijusi apmierinoša. Tādēļ laikposmā pēc 2020. gada ir plašas iespējas uzlabojumiem”.

Šajā kontekstā un ņemot vērā MRS potenciālu, Komisija mudina attiecīgās valstis nekavējoties uzsākt turpmāk minētās darbības.

1. Stratēģiju tematiskajiem koordinatoriem būtu jānovērtē situācija katrā politikas jomā, salīdzinot to ar “trīs posmu attīstības” modeli, kas izklāstīts COWI pētījumā, lai noteiktu, kurus virzītājspēkus būtu labāk izmantot un kādi šķēršļi jāpārvar attiecīgā gadījumā. Pēc tam viņi varētu sniegt ieteikumus saviem valsts koordinatoriem, lai vajadzības gadījumā atrisinātu konstatētās problēmas.
2. Katras MRS galvenajiem īstenotājiem būtu jāturpina uzlabot to pārvaldības mehānismus ar attiecīgo ministru apņemšanos un atbalstu. Viņiem vajadzētu apzināt sinerģiju un papildināmību ar organizācijām, kas jau darbojas makroreģionā, un būtu jānodrošina iespēja reģionālajām un vietējām ieinteresētajām personām piedalīties MRS (piemēram, izmantojot ieinteresēto personu platformu). Viņiem arī jāturpina centieni labāk uzraudzīt dažādu tematisko jomu attīstību un stiprināt MRS īstenošanā iesaistīto dalībnieku rīcībspēju.
3. Attiecībā uz EUSBSR un EUSDR tematiskajiem un valstu koordinatoriem būtu jāizmanto attiecīgo rīcības plānu pārskatīšana kā iespēja izvēlēties svarīgākās galvenās prioritātes, kurām ir visaugstākā ES pievienotā vērtība un kurām ir vērts piesaistīt ES un valstu līdzekļus.
4. Lai gūtu labumu no jaunā tiesiskā regulējuma, kas stiprinās saikni starp galvenajām programmām, sadarbību un MRS, plānošanas procesā jāparedz turpmāk minētās darbības.
 - *Katras MRS līmenī:* ES programmu iestādēm iesaistītajās valstīs būtu cieši savstarpēji jāsadarbojas jau no 2021.–2027. gada plānošanas procesa paša sākuma. Proti, attiecībā uz katru MRS par ES fondiem atbildīgajām valstis iestādēm sadarbībā ar MRS valstu koordinatoriem būtu kopīgi jāvienojas par galvenajām makroreģionālajām prioritātēm, pasākumiem, projektiem un pārvaldības mehānismiem, kas jāiekļauj to attiecīgajos partnerattiecību nolīgumos (ES dalībvalstis) un daudzgadu plānošanas (pamatprogrammas) dokumentos (trešās valstis)³⁵.
 - *Katras MRS iesaistītās valsts līmenī:* prioritātes, pasākumi un projekti, par kuriem ir panākta vienošanās un kuri ir iekļauti partnerības nolīgumos vai daudzgadu plānošanas (pamatprogrammas) dokumentos, būtu jāizstrādā attiecīgajās ES programmās³⁶, saskaņojot to ar pārējām iesaistītajām valstīm. Lai to panāktu, MRS tematiskajiem un valstu koordinatoriem būtu jācenšas veidot ciešākas attiecības un sadarbību ar attiecīgo ES programmu vadošajām iestādēm (attiecīgā gadījumā ar ESI fondiem un/vai IPA) valsts, reģionālajā un sadarbības līmenī. Viņiem būtu jāuzsāk dialogs, kopīgi jānosaka turpmākās attiecīgās sadarbības jomas un jānodrošina, lai galvenie MRS īstenotāji piedalās 2021.–2027. programmās un sniedz ieguldījumu to sagatavošanā.
5. Īstenošanas posmā visās MRS valstīs būtu koordinēti un sinhronizēti jāīsteno tās prioritātes, pasākumi un projekti, kurus ES programmas iestādes vienojas uzskatīt par nozīmīgiem MRS īstenošanā. Šim nolūkam var būt nepieciešams, lai attiecīgās ES programmas iepriekš piešķirtu konkrētus līdzekļus. Papildus šiem konkrētajiem pasākumiem un projektiem, programmās varētu arī izstrādāt un piemērot īpašus projektu atlases kritērijus, lai veicinātu

³⁵ Priekšlikumu par šādu agrīnu koordinēšanu starp ES programmu iestādēm MRS ietvaros vispirms iesniedza EUSAIR ministri “Katānijas deklarācijā”, kas tika pieņemta ministru sanāksmē 2018. gada 24. maijā:

https://www.adriatic-ionian.eu/wp-content/uploads/2018/03/catania_declaration_approved.pdf

³⁶ Attiecībā uz trešām valstīm “programmas” būtu jāsaprot arī kā “rīcības plāns”.

tādu projektu izveidi, kas atbalsta MRS prioritātes (piemēram, budžeta līdzekļu piešķiršana, īpaši uzaicinājumi iesniegt priekšlikumus par makroreģionāliem projektiem, papildu punktu piešķiršana projektiem, kas veicina makroreģionālos mērķus un darbības, utt.).

5. Secinājumi

MRS iesaistītie partneri tagad saskaras ar patiesības brīdi: sagatavošanās 2021.–2027. gada programmām sniedz viņiem unikālu iespēju pierādīt un stiprināt savu apņemšanos ievērot MRS prioritātes, jo īpaši iekļaujot tās ES programmu prioritātēs, pateicoties jaunajās ierosinātajās regulās paredzētajiem mehānismiem.

MRS ir kļuvušas politiski pamanāmākas un radījušas ļoti lielas cerības. Tomēr bez kopīga politiskā stimula valsts un reģionālajā līmenī vietējo dalībnieku iesaistīšanās, lai arī ļoti vērtīga, nebūs pietiekama, lai nodrošinātu MRS izdzīvošanu.

Iesaistītajām valstīm un partneriem, kuri tiek aicināti iekļaut MRS kā kopīgu un galveno jautājumu to politiskajā darba kārtībā, jāpauž gribu sadarboties un kopīgi strādāt, lai sasniegtu kopīgus mērķus, un kopīgi īstenot darbību makroreģionos.

Pašreizējais diskusiju un sarunu periods par turpmāko finanšu un tiesisko regulējumu un tā atbalsta programmām sniedz unikālu iespēju, ko nevar palaist garām, — iesaistītajām valstīm un partneriem apstiprināt kopīgo apņemšanos ievērot kopīgi pieņemtās MRS prioritātes. Tas optimizētu MRS pievienoto vērtību un ļautu viņiem sasniegt pilnu MRS potenciālu.

